עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ד מהל' תמורה הלכה טו:
כו ב מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה א ופ"ד הלכה ב:
כז ג מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה א והלכה יג:
כח ד מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה א ב:
כט ה מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה טו:
ל ו מיי' שם הלכה יד ופ"ג הלכה ה:
לא ז מיי' שם פ"ג הלכה ה:

[א]וכי דנין אפשר משאי אפשר [א] ([ג]ר' שמעון בחד מקום גמיר להו) אמר ר"ל ארבעה נתנו להן והעמידום [ב] על חמש ואי ס"ד בצבור הנך מי איתנהו בצבור אלא על כרחך ילמד סתום ממפורש [ג] ר' נתן אומר אחת נתנה להן והעמידוה על חמש וליחזי בהי סידרא גמירי להו אי ביחיד אי בצבור שתי [ד] שכחיות שכחו וקשיא להו [א] ואי ס"ד בצבור הנך מי איתנהו בצבור אלא ש"מ ילמד סתום ממפורש מה מפורש ביחיד ולא בצבור אף סתום ביחיד ולא בצבור: **מתני'** חומר בקדשים מבתמורה וחומר בתמורה מבקדשים חומר בקדשים מבתמורה שהקדשים עושין תמורה [א]ואין תמורה עושה תמורה הצבור [ב]והשותפין מקדישין [ג]אבל לא ממירין [ג]ומקדישין [ה] [ד]עוברין ואברים [ה]אבל לא ממירין [ו]חומר בתמורה מבקדשים [ו] [ז]שהקדושה חלה על בעלת מום קבוע [ח]ואין יוצא לחולין ליגזז

וכי דנין **אפשר משאי אפשר.** בהוריות (דף ו:) משני כולהו בחדא גמרא גמירי כלומר כל החמש חטאות נשנו בחדא שיטה וכיון דאיכא בהו דלא אפשר להיות בציבור כולהו נמי הכי נשנו דאינן בציבור והכא הכי גרסי' אמר רשב"ל ארבעה נתנו להן והעמידו על חמש פירוש בסיני נתנו להם ד' מתות וחדא רועה ושכחו בימי אבל משה הי מינייהו וגזרו על כולן שימותו ואי ס"ד בציבור הנך מי איתנהו בציבור אלא ע"כ ילמוד סתום מן המפורש ולא מיבעיא אם נגמרה להן כולן שימותו פשיטא דבחד גמרא הוו גמירי וכיון דאיכא בהו דליכא בצבור כולהו נמי ליתנהו בציבור אלא אפילו השתא נמי דגמרו דאיכא בהו דהויא רועה אמרי' דכולהו ליתנהו בצבור ולא מיבעיא אם אותה שרועה היא מאותן דליתנהו בצבור וא"כ כל הד' שנגמרו למות נגמרו בחד גמרא וכולהו ליתנהו בצבור דלכל הפחות ב' מהם נגמרו שלא בצבור כמו כן נמי הב' האחרים נגמרו שלא בצבור אלא אפי' את"ל דכפרו בעליה או עברו שנתה דחד מינייהו הוה אותה שנגמרה להיות רועה מיהו אידך נגמרה למות עם שלשה דליתנהו בצבור הרביעית נמי ליתא בצבור ומעתה אותה שנגמרה להיות רועה ושכחוה וגזרו עליה מיתה אע"ג דאפשר להיות בצבור מיהו ילפינן אפשר כב] משאי אפשר וכיון דנגמרו הארבעה למות ביחיד ולא בצבור משום דבחדא גמרא גמירי אידך נמי שנגמרה להיות רועה וגזרו עליה מיתה מפני שהושכחה ביחיד דוקא נגזור עליה מיתה ולא בצבור דילפינן אפשר כג] משאי אפשר: **רבי** נתן אומר אחת ניתנה והעמידוה על חמש. פירוש בסיני נתנה להם אחת מתה וארבעה רועות ונשתכחה בימי אבל משה הי ניהו מתות והי ניהו רועות לפיכך גזרו על כולן שימותו וסמיך אהא דמסיק כד] מה מפורש ביחיד כו' אלא פריך על דבריו מקמי דאסיקנא והדר אסיקנא למילתיה דרבי נתן ופריך וליחזי בהי סדרא גמירי אי בצבור אי ביחיד פירוש למה גזרו על כולן למות הרי איכא בהו ג' דביחיד איתנהו ולא בצבור וב' דאיתנהו בצבור וליחזי אם אותה שנגמרה למות היא מן השלשה לגזור מיתה על [ה]השלישית והשנים ירעו ואם היא מן השנים לא היה להם לגזור מיתה רק על הב' [ו]והשלישית ירעו ומשני שתי שכחות שכחו הי נגמרה למיתה וגם שכחו אם היא מן השנים או מן [ז]השלישית לפיכך גזרו מיתה על כולהו והשתא אסיק למילתיה וקשיא להו אי ס"ד כו' אלא ש"מ ילמד סתום מן המפורש מה מפורש כו' כה] [ח](פירוש חד שנגמר להיות רועות וגמרו בחד גמרא וילמד סתום מן המפורש) פירוש הד' שנגמרו להיות רועות נגמרו בחד גמרא וילמד סתום מן המפורש הכל כדפירשנו גבי מילתא דרבי שמעון בן לקיש:

וכי דנין אפשר משאי אפשר. הא דלא איתנהו להנך שלשה בצבור למיתה משום דלא משכחת להו בצבור לא לענין מיתה ולא לענין הקרבה דהא לא מיתרמו בצבור לעולם: **ארבעה ניתנו להם.** (א) כולם ארבעה חטאות ניתנו להם מסיני דמתות ולא חמש [ו](או ביחיד או בצבור ושכחו באיזו נאמר להו מתה) והחמישית נאמר להם רועה ובימי אבלו של משה שכחו איזו [ז] היתה רועה והלכו לחומרא ואמרו כולן מתות הלכך אי ס"ד בצבור נאמר להם מי משכחת להו בצבור הא לא מיתרמו בצבור אלא שתים מהם אלא ודאי לא הוי אלא ביחיד: **אחת ניתנה להן.** למיתה וארבעה לרעייה והעמידוה על חמשה ששכחו איזו (ב) המתה. ור' נתן לפרושי טעמיה דרבי שמעון דמתני' אתא אלא מקמי דמסיק למילתיה קפריך ליה הש"ס ומתרץ לפירוקיה והדר מסיק למילתיה: **וליחזי בהי סדרא גמירי.** אמאי העמידוה על חמשה משום ספיקא דחדא ליחזי בהי סדרא גמירי לה להיא חדא אם היו זכורים שאותה המתה שנאמרה להם היתה יכולה להיות ביחיד ובצבור ט] למדו[ח] לחטאת שכיפרו בעליה ושעברה שנתה מתה מספיקא אבל הנך שלשה ליכא לספוקי [י] דלא הוו בצבור דלא דמו להיא ואם היו זכורים שאותה המתה לא היתה יכולה להיות אלא ביחיד לימא דהנך שלשה מתות אבל יא] הכא[ט] ליכא לספוקא דהא לא דמי לה: **שתי שכחות שכחו.** מהי סדרא ואי זו היא והלכך מדשכחו הכל קשיא להו לאותן שבימי יהושע אי סלקא דעתך דלצבור הויא הסיא דמתה ד' לרעייה היכי משכחת להו בצבור הא לא מיתרמו לעולם יב] אלא ודאי מדלדכר חמשה בין מיתה ורעייה ביחיד איתמר דמשכחת להו כולהו ביה והיינו טעמיה דרבי שמעון ורבנן אית להו ארבעה ניתנו להן כל היכא דמשכחינן להו דאיתיה ביחיד ובצבור איתיה דליתיה בצבור ליתיה. (ג) ובמקום אחר פירשה רבי הכי אמר רשב"ל לאו דינא הויא אלא גמרא הוא דארבעה ניתנו להן למיתה בחדא יג] מימרא וכיון דכי הדדי בחדא גמרא אגמריינהו ודאי בחדא דוכתא אגמריינהו לארבעה ולא משכחת ארבעה אלא ביחיד והעמידום על ה' יד] חמישית ניתנה להן לרעייה גזרו עליה מיתה לחומרא מספק ששכחו איזו היא ובימי אבלו של משה נשתכחה. וקשיא להו כו' (ד) לאותן שבימי יהושע אי סלקא דעתך בצבור אגמרן מכדי טו] חדא דוכתא הואי מדאגמרי טז] לרביעית[י] בחדא גמרא ובציבור מי משכחת ארבעה הלכך מתה ביחיד נאמר ולא בצבור וכל היכא דמיתרמא בצבור רועה דמתה דחטאות פשיטא לן דבצבור לא הוי. והאי דנקט ד' ניתנו להן כו' משום דמעשה שהיה כך היה דודאי הלכה זו נשתכחה בימי אבלו של משה ולא משום תירוצא דר' שמעון נקיט לה הכי דלכל שכן אי כולן ניתנו למיתה מיתרצא מילתיה דרבי שמעון שפיר טפי. רבי נתן אומר כו' לתרוצי נמי [יא]הא אחת ניתנה להן למיתה וארבע לרעייה ושכחו איזו המתה והעמידום כולן למיתה וכיון דד' דרעייה בחדא גמרא ובחדא זימנא גמור ודאי בחדא דוכתא איגמור אי כולהו ביחיד אי כולהו בין ביחיד בין בצבור הלכך על כרחיך בחדא דוכתא לא משכחת לה אלא ביחיד יז] דגמרינן לה מדרעייה ולאו משאי אפשר הוא דהא בהנהו ארבעה דרעייה על כרחך איכא חדא דמצי לאיתרמויי בציבור ואפי' הכי ביחיד הוא דגמרוה דהא בחדא מילתא איתמר הלכך ה' דמתה יח] גמרינן מינה מה זו אפשר להיות ביחיד ובצבור יט] לא נאמרה (מיתתה) אלא ביחיד אף זו אפי' היא מאותן שאפשר להיות בצבור לא נאמרה מיתתה אלא ביחיד הלכך אפשר כ] משאי אפשר גמרינן ומוקמינן מיתה ביחיד ולא בצבור. והיכי דמי אפשר משאי אפשר דלא גמרינן כגון אי הוו גמירי תלתא בחדא גמרא לרעייה ותרתי בחדא גמרא למיתה ובעו למילף הני מהני מה תלתא דרעייה לא נאמרו אלא ביחיד דבצבור לא משתכחי שלשה אף תרי דמיתה לא נאמרו אלא ביחיד התם איכא למיפרך וכי דנין אפשר משאי אפשר דלמא הנך שלשה דלא מתרמו בצבור אוקי לרעייה והנך תרי דמיתרמו הכא והכא אוקי למיתה כל היכא דמיתרמו וכי נמי אתו לקמן מהנך שלשה דליתנהו אלא ביחיד איכא לספוקי דלמא מיתה ביחיד נאמרה וכתרי מהנך שלשה והרעייה כשלשה האחרות שהרי כולן מצויות ביחיד. וליחזי בהי סידרא גמירי אמאי העמידום על חמשה בשביל אחת ליחזי אותה אחת מאיזה סדר היתה אם מסדר (ה) הנמצאות ביחיד ובצבור המתה מהנהו תרתי חטאות שכיפרו בעליה ושעברה שנתה איכא לספוקא אבל ולד חטאת ותמורה ושמתו בעליה ליכא לספוקא דהא פשיטא לן דאותה של מיתה מאותן הראויות להמצא בצבור היתה אם מהשלשה היתה שאינן נמצאות בצבור אותן שלשה יעמידו כולן למיתה אבל שכיפרו ושעיברה שנתה אמאי העמידו הא פשיטא להו שהמתה לא היתה יכולה להמצא בצבור: **ב' שכחות שכחו.** מאיזה סדר היתה ואיזו היא לפיכך העמידו כולן למיתה. וקשה להו (ו) השתא הדר לתירוצא קמא ומסיים כא] רבי נתן למילתיה לתרוצי מילתיה דר"ש ועד השתא מפסקה הש"ס דפרכה למילתיה אמאי דקאמר העמידום על ה': **מתני' ומקדישין אברין ועוברין אבל לא ממירין.** רבי יהודה הוא דדריש בהמה בבהמה (ויקרא כז) בפרק קמא (לעיל דף י:): **על בעלת מום קבוע.** שאם המיר בעלת מום בתמימה של הקדש חלה עליה קדושה תמורה כ"כ שאם יפדה לא תצא לחולין: ליגזז

בחדא דוכתא הואי. וס"א כלומר בחדא גזירה גזרינהו לה ובצבור לא משכחת להו הלכך: טז] מדאגמרי' לארבעה בחדא גמרא ובצבור דאיתנהו בצבור ליכא שתי חטאות מתות בלבד: אלא שתי שכחות שכחו. שכחו דלא ידעי אי זו היא. שכחו לא משכחת להו ארבעה: יז] ביחיד והחמישית שניתנה להם למיתה משום דאיכא לספוקי דמתניא בין בצבור בין ביחיד מש"ה לא [ולא ידעו באיזה] (ולא מאן) זה סדר הילכך העמידום על חמש: וקשיא להו אי ס"ד בצבור הוה, והיא הנך מוקמינן אלא ביחיד דגמרינן: יח] מינה גמרינן מה: יט] ובצבור ולא נאמרה אלא: כ] אפשר משאפשר גמרינן. כא] ומסיים. גליון ק"ק אחריני מי איתיה בצבור אלא על כרחך. ילמד סתום ממפורש וכולן ביחיד אמורות: ואין יוצאין לחולין דר' נתן הוא תנא והיה לו להקדים דבריו לרשב"ל ונראה דרשב"ל מפרש וקאמר דר' נתן פליג וקאמר דלא ניתנה להם כו' ולא לפרש אתא: כב] אפשר מאפשר תיבה משאי נמחק: כג] אפשר משאפשר הס"ד: כד] דמסיק. גליון ק"ק מאי משני מפיקנא וכי דנין אפשר משאפשר: כה] מה מפרש כו' פירוש הד' שנגמרו כו' והשאר נמחק:

שיטה מקובצת

א] תיבות ר"ש כו' להו נמחק: ב] והעמידום מספק כולם למיתה. פי' כיון דד' גמירי למיתה לא מבעיא אם כפרו מעבירה מאותן ד' ונשנו בהדי תרי אחרניי דלא אפשר להו למהוי אלא ביחיד א"כ כמו כן כפרו ועברו שנתן עמם לא יהיו אלא ביחיד דכולהו בחד גוונא ובחד מקום גמירי אלא אף כי נמי אותם שנשנו למיתה אין בהם כי אחת מהני תרי דשייכי ביחיד בצבור כלומר כיפרו ועברה פ"ה אי אפשר בד' שלא היה בהם אחת משני אלו או כפרו או עברה ואותה שנשנית בהדי הג' דלא שייכי אלא ביחיד ע"כ אינה אלא ביחיד דכולהו בחדא גמרא גמירי וא"כ אף אותה שנשנית לרעייה דלא הוי בכלל גמרא דהדא גמרא מ"מ גמרינן לה מחברתה שנשנית בד' דמתה ולא הוי אפשר מאי אפשר דהך אידך נמי עם הג' אפשר היא אלא דלא נהגה בצבור משום דחדא גמרא: ג] ר' נתן אומר כו' ר' נתן נמי טעמא דר"ש מפרש דאמר ביחיד דברים אמורים וה"ק אחת ניתנה להם למיתה וד' לרעייה ושכחו איזה למיתה והעמידו כל החמשה למיתה וכיון דד' לרעייה בחד גמרא וע"כ תרי מינייהו ביחיד אבל לא בצבור הלכך חמישית שניתנה למיתה אע"ג דאיכא לספוקי חדא מהתרי דשייכי בצבור מ"מ לא מוקמינן לה אלא ביחיד דגמרינן לה מרעייה שהיא ביחיד ולא בצבור כדפירש משום גמרא ולא הוי אפשר משאי אפשר כיון דבד' רעייה על כרחך איכא חדא מהתרי דשייכי בצבור ואפ"ה לא הוי (אלא) בצבור משום טעמא דחד גמרא (אף) [אף] אידך דמתה נמי ניגמר [דלא] איכא (דבצבור) [בצבור]. פי' מתוס' אחרות: ד] שתי שכחות שכחו: ה] ומקדישין איברים ועוברין אבל לא ממירין חומר עי' תוס' לעיל (דף ז ע"ב): ו] מבקדשים שהתמורה חלה: ז] ולא חמשה וידעי דליתנהו אלא או כולהו ביחיד או כולהו בצבור: ח] איזו היא הרועה: ט] ובצבור לימא דחטאת: י] לספוקי דלילו למיתה דלא הוו בצבור ולא דמו להה"א דגמיר דאזלי למיתה ואם: יא] אבל השנים ליכא כו' לא דמי להו הסי"ד: יב] לעולם בצבור אלא: יג] בחדא גמרא וכיון: יד] ה' והחמישית שניתנה להן: טו] מכדי

מסורת הש"ס

א) מנחות עט. ופ"ש, ב) רש"ק ול"ק מ"ו, ג) [לעיל י:], ד) [לעיל ז. ע"ש], ה) זבחים מט., ו) ב"ק מ"ז, ז) נ"ל לימרו ובר' נ"ק ילמדו, ח) נ"ל הנך תרי, ט) נ"ל לארבעה, י) נ"ל אחת, כ) נ"ל השלשה נ"ק, ל) והשלשה נ"ק, מ) השלשה נ"ק, נ) נ"ק מ"ז.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ארבעה ניתנו להם כלומר ארבע וכו' ולא חמש ושכחו באיזה נאמר להן מתה והחמישית כצ"ל ותיבות או ביחיד או בצבור נמחק: (ב) ד"ה אחת וכו' איזו היא המתה: (ג) ד"ה שתי שכחות וכו' ובמקום אחר פירשה רבי הכי אמר ר"ש. נ"ב וזהו פי' על הענין אבל במעט כלשון ראשון: (ד) בא"ד וקשיא להו כו' לאותן נ"ב זהו פי' כמו דיבור בפני עצמו וכן כולם בסמוך: (ה) בא"ד אם מסדר הנמצא ביחיד ובציבור הנהו תרתי כצ"ל ותיבת המתה נמחק: (ו) שם ד"ה ב' שכחות וכו' וקשה להו וכו' השתא:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואי ס"ד. נרש"י וקשיא להו אי ס"ד:

◆

מוסף רש"י

וחומר בתרומה מבקדשים. תחילת הקדש אינו חל על בעל מום קבוע ליקדש קדושת הגוף אלא קדושת דמים בעלמא ויוצאין לחולין גמורין כפדיון ואפילו ליגזז וליעבד כדתנן בפרק הוציאו לו בסדר יומא (ג:). חומר בתמורה שהתמורה חלה על בעל מום קבוע ואין יוצא לחולין ליגזז וליעבד. מה שאין כן בנמת, דבי תמורה כתיב טוב ברע, הפוה בעל מום לאם לענין תמורה, על כולם נאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש, אבל זכה ראשון אם קדם הקדישו את מומו קודם קדושת הגוף ואינו יוצא לחולין ליגזז וליעבד כדתנן בבכורות (יד.), כל הקדשים שקדם מומן להקדישן נפדה, וילף לה מקראי (זבחים חפ.).

◆

רבינו גרשום

וכי דנין אפשר משאפשר. דהללו שנים אפשר לקיימן בין ביחיד בין בצבור: אמר ריש לקיש. להכי דנין אפשר משאי אפשר דארבע חטאות מתות נתנו להן בהר סיני ולא ידעי איזהו והעמידום על חמש מספיקה ואי סלקא דעתא דבצבור הן הנך (ב' כלל) [כלומר] ד' מהנך חמש אי אפשר למיהוי בצבור כדאמרן אלא (ודאין) ע"כ ילמד סתום ממפורש: ר' נתן אומר אחת ניתנה להן. דמתה ושכחו אי זו היא המתה והעמידו על ה' מספיקה: וניחזי אותה אחת [בהדין] (בהירין) סידרא גמירי להם כלומר אי בספר איתן שלש דביחיד הן ואינן יודעין אי זו לימא שלש חטאות מתות ותו לא ואם באותן שנים

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones